

G Goedlopende groep, weinig ordeverstoring en prettige relaties!

Toepasbaar onderzoek

Kan ik ervoor zorgen dat het gedrag van mijn leerlingen verandert? Het antwoord op deze vraag is bijna overdreven duidelijk: ja dat kan! En we weten hoe dat aangepakt kan worden. Er zijn uiteraard veel manieren om bezig te zijn met klassenmanagement en met het omgaan met leerlingen, maar welke werken echt? Robert Marzano bracht de resultaten in kaart van meer dan 100 studies op dit gebied, waaronder 134 experimenten die opgezet waren om uit te vinden welke strategieën het beste werken. Deze onderzoeken vonden plaats met echte leraren in echte groepen, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. Marzano voerde met zijn medewerkers een meta-studie uit, een meta-analyse, waarin diverse strategieën met elkaar vergeleken worden om te weten te komen welke de beste zijn. Dit type research is de beste bron van bewijs - 'evidence' - van wat daadwerkelijk werkt. Met name omdat al het betrouwbare onderzoek erin is meegenomen en opgenomen.

Uit het totaal aan onderzoeken komen we te weten wat in de praktijk echt effect heeft, wat leraren doen wat werkt, in plaats van dat er geschreven wordt over de laatste pedagogische mode of

over hoe mooi het zou kunnen zijn. Voor deze strategieën is geen diepgaande training nodig. Als een behoorlijk ervaren leraar met de actiestappen uit elk hoofdstuk van 'Wat werkt: Pedagogisch handelen en klassenmanagement' aan de slag gaat, zullen er vrij snel resultaten te zien zijn. Geef het vooral een eerlijke kans van slagen; er zullen wat lessen en wat weken nodig zijn om de leraar en de leerlingen te laten wennen aan de nieuwe aanpak. De investering zal de moeite waard zijn bij het zien van beter gedrag en toegenomen motivatie van de leerlingen. Minder ervaren leraren hebben misschien wat meer tijd en ondersteuning nodig om de strategieën goed te laten werken. Er treed dikwijls nog een heel ander effect op als we hier met leraren mee aan de slag gaan: er is herkenning van zaken die men (soms) al doet. "Ja, dat werkt goed! Ik doe altijd..." en dan volgt het verhaal vol aansprekende ervaring voor collega's. Of: "Dat doe ik ook wel eens, maar ik zou het eigenlijk altijd moeten doen!"

Vier fundamentele strategieën

Marzano beschrijft vier soorten strategieën die aantoonbare positieve invloed hebben op het gedrag van leerlingen in de groep. Hij groepeerde de betrouwbare research in vier categorieën en berekende vervolgens het gemiddelde effect van elk van de vier. Interessant is in de laatste kolom te zien dat storend gedrag van leerlingen sterk afneemt bij elk van de vier soorten strategieën. Als er staat dat er 28% minder storing is als er gewerkt wordt aan heldere regels en andere verwachtingen, is dat in vergelijking met groepen waarin gewerkt wordt zonder duidelijke regels en verwachtingen.

Soort strategie	Omschrijving	Vermindering van storend gedrag
Regels & routines	Duidelijk maken van regels en andere verwachtingen van leerlingen. Het hoogste effect treedt op bij regels die in overleg zijn opgesteld.	28%
Omgaan met ordeverstoring gedrag	Effectief gebruiken van positief reageren, belonen en mild straffen. Preventieve maatregelen en erkenning van behoeften van leerlingen hebben een groot effect.	32%
Relatie leraar - leerlingen	Stimuleren van contact tussen leraar en leerlingen en wederzijds respect. De leraar combineert een zekere mate van dominantie met een coöperatieve instelling naar de leerlingen.	31%
Mentale instelling leraar	Ontwikkelen van de alertheid van de leraar zodat die voortdurend weet wat er gebeurt in de groep. Daarbij houdt de leraar bewust controle over de eigen gedachten en gevoelens bij het reageren op storend gedrag van de leerlingen.	40%

Vier soorten strategieën die aantoonbare positieve invloed hebben op het gedrag van leerlingen in de groep.

In de praktijk

In experimenten kan slechts één strategie per keer gebruikt worden. Als er twee tegelijk gebruikt zouden worden weten we niet welke van de twee de positieve effecten veroorzaakte. In de praktijk echter is het zonder meer mogelijk alle vier de strategieën tegelijkertijd te gebruiken. Dat zal ook een nog groter effect hebben dan wanneer men slechts één strategie gebruikt. Het is echter statistisch niet valide de percentages uit bovenstaande tabel op te tellen om zo het gecombineerde effect te weten te komen.

Echter: elke leraar is uniek! Een bepaalde leraar hoeft niet per se hetzelfde resultaat te bereiken als de gemiddelde leraar. De beste resultaten komen waarschijnlijk voort uit het zich concentreren op de categorie waarmee de leraar zelf en zijn leerlingen de grootste moeite hebben. Of: waaraan tot nu toe weinig aandacht besteed werd. De ultieme test is wat werkt in de groep van elke individuele leraar. Probeer het uit, werk er als leraren samen aan, wissel ervaringen en tips uit, doe dat een aantal weken en zie wat er gebeurt!

Dook Kopmels

Projectleider 'Wat Werkt' (Bazalt, HCO, Fontys Fydes, OnderwijsAdvies)

INLEIDING

Meester Henk loopt door de gangen van basisschool 'De Grote Beer'. Wat hoort hij toch een geschreeuw? Zou dat Sanne zijn uit zijn klas? Snel rent hij naar boven... Wat is het weer een zootje. Sanne heeft kennelijk ruzie gekregen met Hassan over het lenen van een gum. Vervolgens is de hele klas zich ermee gaan bemoeien en is er een grote ruzie ontstaan.

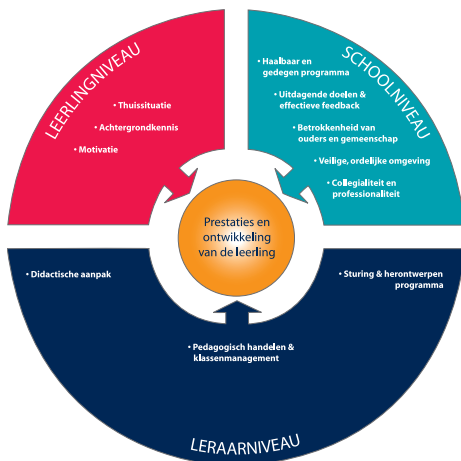
Meester Henk schrikt wakker. Gelukkig! Het was maar een droom! Morgen begint het nieuwe schooljaar en meester Henk denkt al na over zijn nieuwe klas. Hopelijk gedragen zijn leerlingen zich beter dan de leerlingen in zijn droom.

Alle onderwijsprofessionals stellen zichzelf regelmatig de vraag: Hoe zorg ik dat het gedrag van mijn leerlingen verandert? In dit boekje staat deze vraag centraal. Er zijn vier fundamentele strategieën die een positief effect hebben op het gedrag van leerlingen in de groep en we behandelen ze alle vier. Deze strategieën komen voort uit allerlei wetenschappelijk onderzoek. Die gegevens zijn door Robert Marzano verzameld en op een heldere en compacte manier samengevat en inzichtelijk gemaakt voor iedereen!

De volgende vier strategieën zijn volgens Marzano belangrijk voor 'pedagogisch handelen en klassenmanagement':

- regels en routines;
- omgaan met ordeverstorend gedrag;
- relatie tussen leraar en leerlingen;
- mentale instelling van de leraar.

Het onderwerp 'pedagogisch handelen en klassenmanagement' maakt deel uit van de serie *Wat werkt op school*, waarbij Robert Marzano een model ontwikkelde om prestaties van leerlingen structureel te verbeteren. 'Pedagogisch handelen en klassenmanagement' is een van de elf factoren waaruit het model bestaat.

Voor we met het onderwerp 'pedagogisch handelen en klassenmanagement' aan de slag gaan, bekijken we eerst de invloed van de leraar op de ontwikkeling en de prestaties van de leerlingen in de groep. Deze invloed is veel omvangrijker dan altijd gedacht werd. Dit is fijn, omdat we nu weten dat een goede leraar de prestaties van leerlingen zienderogen kan verbeteren. Echter, een leraar die zijn vak niet goed verstaat, voegt vrij weinig toe aan de ontwikkeling van zijn leerlingen. Nu rijst direct de vraag: Wat is dan een goede leraar?

Meester Henk loopt met zijn mok koffie de klas binnen. Vanuit zijn ooghoek ziet hij Liesbeth ingespannen gebogen zitten over haar rekensommen. Henk heeft Liesbeth gisteren apart genomen en extra oefenstof met haar doorgenomen. Nu lukt het wel! Aan de instructietafel zit het groepje dat vandaag van meester Henk verlengde instructie krijgt al klaar. Verderop is Thomas bezig met zijn pluswerk. Thomas is een pientere jongen en Henk heeft zijn leerprogramma aangepast, zodat het voor Thomas wel uitdagend is op school. Hij zit met een glimlach gebogen over zijn werk, met rode wangen van inspanning.

In dit voorbeeld zien we dat meester Henk verschillende vaardigheden beheerst. Hij is in staat om didactische aanpakstrategieën te selecteren die passen bij de onderwijsbehoeften van zijn leerlingen. Waar nodig stuurt hij het programma bij en laat onderdelen weg of voegt extra onderdelen toe. De klas bij meester Henk is zo ingericht,

dat hij tegemoet kan komen aan de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Hij zorgt ervoor dat de leerlingen zich veilig voelen en met plezier aan het werk zijn; een goed klassenmanagement dus.

Samengevat kunnen we zeggen dat een goede leraar over de volgende vaardigheden beschikt:

- selecteren van de meest effectieve didactische aanpakstrategieën;
- sturen en herontwerpen van het programma;
- goed toepassen van pedagogisch handelen en klassenmanagement.

Afzonderlijk hebben de vaardigheden niet zo'n grote invloed als wanneer ze in combinatie met elkaar gebruikt worden. Het sturen en herontwerpen van het programma is niet zinvol wanneer de leraar niet over de vaardigheid beschikt om de meest effectieve didactische aanpakstrategieën te selecteren. Het geheel is dus meer dan de som der delen.

Met de laatstgenoemde vaardigheid zijn we aangekomen bij het onderwerp van dit boekje: 'pedagogisch handelen en klassenmanagement'. Wat daarbij opvalt, is het woord 'management'. Tegenwoordig wordt een leraar steeds meer als 'manager' gezien. Zelf denken leraren daar vaak nog anders over, maar toch beschikken ze wel degelijk over eigenschappen van managers. Denk maar eens aan het voorbereiden van (les)situaties, het aandacht hebben voor wat er gebeurt (in de klas)

en het daarop inspelen. Dit zijn allemaal eigenschappen die passen bij managers en leraren.

Effectief managen is te leren. Door inzicht te hebben in en gebruik te maken van specifieke technieken op het gebied van pedagogisch handelen en klassenmanagement kan een leraar een effectieve klasmanager worden. Dit boekje biedt een leraar inzicht in de verschillende technieken die er zijn op het gebied van pedagogisch handelen en klassenmanagement en zorgt ervoor dat een leraar zijn eigen gedrag kan aanpassen. Door het aanpassen van zijn eigen gedrag zorgt de leraar voor een verandering in het gedrag van de leerlingen. Uiteraard heeft dit ook weer een positief effect op de prestaties van leerlingen. Reden genoeg om direct met dit boekje aan de slag te gaan!

In de eerste vier hoofdstukken behandelen we de vier strategieën van pedagogisch handelen en klassenmanagement. Vervolgens bekijken we in hoofdstuk 5 de rol van de leerlingen in het effectieve management van de groep. In hoofdstuk 6 staat het begin van het schooljaar centraal, omdat dat een belangrijk moment is voor het opstarten van een effectief klassenmanagement. Behalve de leraar heeft de school als geheel ook invloed op het management in de groep en het gedrag van de leerlingen. Dit bespreken we in hoofdstuk 7. In ieder hoofdstuk wordt onder 'Aan de slag' en 'Actiestappen' beschreven hoe u concreet aan de slag kunt gaan met de beschreven informatie.